Дәріс 1.
Этнология негіздері пәнінің зерттеу нысаны

Дәріскер: т.ғ.к., доцент Қ.Б. Баудиярова

Дәріс жоспары:

- Этнология негіздері пәнінің мақсаты мен міндеттері
- Этнос теориясы
- Этникалық қауымның негізгі белгілері

Пәннің мақсаты

Этнология негіздері пәнінің мақсаты – білім алушыларды этнология ғылымының зерттеу объектісімен және негізгі ұғымдарымен таныстыру.

Сонымен қатар:

- этнос ұғымының мәнін түсіндіру
- этникалық қауымдардың қалыптасу ерекшеліктерін көрсету
- этникалық мәдениет пен тарихи дәстүрлердің маңызын түсіндіру.

Этнология ғылымы

Этнология – дүние жүзіндегі халықтардың шығу тегі, қалыптасуы, дамуы және мәдени ерекшеліктерін зерттейтін ғылым.

Бұл ғылым халықтардың:

- тарихи дамуын
- мәдениетін
- тұрмыс салтын
- тілін
- дәстүрлері мен әдет–ғұрыптарын зерттейді.

Этнология қоғамдағы этникалық процестерді түсіндіруге және халықтардың өзара байланысын зерттеуге көмектеседі.

Этнология нені зерттейді

Теориялық этнология этностардың пайда болуы мен дамуын зерттейді.

Оның негізгі бағыттары:

- этнос теориясы
- этногенез (этностың қалыптасуы)
- этникалық тарих
- этникалық мәдениет
- этникалық коммуникация
- этникалық жанжалдар және оларды реттеу жолдары.

Зерттеу әдістері

Теориялық этнологияда әртүрлі ғылыми зерттеу әдістері қолданылады.

Негізгі әдістер:

- салыстырмалы-тарихи әдіс
- этносоциологиялық зерттеулер
- этнопсихологиялық зерттеулер

Бұл әдістер халықтардың мәдениеті мен этникалық ерекшеліктерін терең түсінуге мүмкіндік береді.

Басқа ғылымдармен байланысы

Этнология көптеген ғылымдармен тығыз байланысты:

- әлеуметтік және мәдени антропология
- этнография
- социология
- мәдениеттану
- этникалық психология.

Бұл ғылымдардың байланысы халықтардың мәдени және әлеуметтік ерекшеліктерін кешенді түрде зерттеуге мүмкіндік береді.

Этнос ұғымы

Этнос – табиғи-тарихи процестердің нәтижесінде қалыптасқан адамдардың ерекше әлеуметтік қауымдастығы.

Этнос белгілі бір:

- тарихи кезеңде қалыптасады
- ортақ мәдениетке ие болады
- өзін басқа этностардан ажырата алады.

Этностың негізгі белгілері

Әрбір этностың өзіндік ерекшеліктері болады.

Негізгі белгілері:

- ортақ тіл
- ортақ мәдениет
- дәстүр мен әдет–ғұрып
- ортақ тарихи шығу тегі
- этникалық сана.

Бұл белгілер этностың біртұтас әлеуметтік жүйе ретінде өмір сүруін қамтамасыз етеді.

Мәдениеттің рөлі

Этностың өмір сүруінде мәдениет ерекше орын алады.

Материалдық мәдениетке:

- тұрғын үй
- киім
- шаруашылық құралдары
- тағам түрлері жатады.

Рухани мәдениетке:

- салт-дәстүр
- әдет-ғұрып
- халық өнері
- дін жатады.

Қорытынды

Этнология халықтардың шығу тегі мен мәдениетін зерттейтін маңызды ғылым болып табылады.

Этностың негізгі белгілері:

- тіл
- мәдениет
- дәстүр
- этникалық сана

Бұл белгілер халықтың тарихи дамуы мен мәдени бірлігін анықтайды.

Бақылау сұрағы

1. Этнология ғылымы нені зерттейді және оның негізгі зерттеу нысаны?
2. Этнология негіздері пәнінің мақсаты мен міндеттері?
3. Этнос дегеніміз не және оның қалыптасу ерекшеліктері?
4. Этностың негізгі белгілеріне тән факторлар?